

۲۰۲۲ ۷۹۷

به نام خدا

حقوق بین الملل و مشروعیت کشتار هواپیما به وسیله پهپاد

مؤلف:

آنیته کلانی

انتشارات هوشمند تدبیر

سرشناسه :	کلائی، آنیتا، ۱۳۶۶-
عنوان و نام پدیدآور :	حقوق بین‌الملل و مشروعیت کشتار هدفمند به وسیله پهپاد/مولف آنیتا کلائی.
مشخصات نشر :	تهران : هوشمند تدبیر ، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری :	۱۳۰ ص.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۸-۱۸۳-۹
وضعیت فهرست نویسی :	فیبا
یادداشت :	کتابنامه.
موضوع :	حقوق بین‌المللی هوایی و فضائی
موضوع :	Airspace (International law)
موضوع :	سامانه‌های هوایی رزمی بدون سرنشین
موضوع :	Uninhabited combat aerial vehicles
رده بندی کنگره :	۱۳۹۷ ۷ح۸ک/ ZD۱۱۴۵
رده بندی دیویی :	۴۶/۳۴۱
شماره کتابشناسی ملی :	۵۵۸۳۶۷۹

عنوان کتاب	حقوق بین‌الملل و مشروعیت کشتار هدفمند به وسیله پهپاد
تالیف :	آنیتا کلائی
ناشر :	انتشارات هوشمند تدبیر
مدیر مسئول :	محمد قجر
مدیر اجرایی :	منوچهر آتشبند
صفحه‌آرا و طراح جلد :	بهمن اسکندری
سال و نوبت چاپ :	زمستان ۱۳۹۷ / اول
شمارگان :	۱۰۰
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۸-۱۸۳-۹
قیمت :	۱۲۰,۰۰۰ ریال
ایمیل :	Hooshmand.tadbir@yahoo.com
آدرس: خیابان انقلاب، بین خیابان دانشگاه و ابوریحان، پلاک ۱۱۷۶	
تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۶۰۱۲۸، ۰۲۱-۶۶۴۷۹۶۷۵ و ۰۲۱-۹۱۲۳۸۶۱۲۶۷	

فهرست مطالب

۷	 سخن ناشر
۹	 مقدمه
۱۳	 بخش اول
۱۳	 شناخت فناوری پهباد و حقوق توسل به زور
۱۵	 فصل اول
۱۵	 شناخت فناوری بوی پهباد
۱۶	 گفتار اول: ورود فناوری پهباد به حوزه سلاحهای نظامی و شناخت آن
۱۸	 الف) سیر تاریخی استفاده از پهبادها
۲۳	 ب) ملاحظات فنی در خصوص پهبادها و سیستم مسلح: ویژگی ها
۲۶	 کنترل از راه دور
۲۶	 کنترل نیمه خودکار
۲۷	 کنترل خودکار
۲۸	 پهباد جنگی یا پهباد مسلح
۳۲	 گفتار دوم: مفهوم کشتار هدفمند
۳۳	 الف) چگونگی طرح مفهوم کشتار هدفمند
۳۵	 ب) تعریف کشتار هدفمند
۳۹	 فصل دوم
۳۹	 مشروعیت استفاده از پهبادها از منظر حقوق توسل به زور
۴۰	 گفتار اول: حقوق توسل به زور و استفاده از پهبادها در نقض اصل منع توسل به زور
۴۰	 الف) موارد مجاز توسل به زور در حقوق بین الملل
۴۵	 ب) نقض اصل منع توسل به زور با بکارگیری پهبادها
۴۸	 گفتار دوم: به کارگیری پهبادها در چارچوب دفاع از خود
۴۸	 الف) دفاع مشروع و شرایط آن
۵۶	 ب) مشروعیت استفاده از پهبادها با استناد به اصل دفاع از خود
۶۳	 بخش دوم
۶۳	 حقوق بین الملل بشردوستانه و حقوق بین الملل حقوق بشر در برابر چالشهای ناشی از پهبادها
۶۵	 فصل اول

۶۵.....	پهپادها و حقوق بین الملل بشردوستانه
۶۶.....	گفتار اول: پهپادها و لزوم استفاده از سلاحهای مجاز
۶۷.....	الف) نامحدود نبودن اختیار متخاصمان در انتخاب وسایل و شیوههای
۷۱.....	ب) بررسی قانونی بودن استفاده از پهپادها برای حملات مسلحانه
۷۵.....	گفتار دوم: به چالش کشیده شدن اصول و قواعد اساسی حاکم بر هدایت مخاصمات و ایجاد تردید در محدوده جغرافیایی مخاصمه
۷۵.....	الف) اصول تفکیک، تناسب و ضرورت احتیاط در حملات
۸۵.....	ب) ایجاد تردید در مفهوم میدان نبرد
۸۹.....	فصل دوم.....
۸۹.....	حقوق بین الملل حقوق بشر و استفاده از پهپادها به عنوان ابزار جنگ علیه تروریسم
۸۹.....	گفتار اول: مابین اعمال حقوق بین الملل حقوق بشر در مخاصمات مسلحانه
۹۱.....	الف) رابطه میان حقوق بین الملل حقوق بشر و حقوق بین الملل بشردوستانه
۹۸.....	ب) قانونی بودن استفاده از پهپادها در جنگ علیه تروریسم
۹۸.....	گفتار دوم: عدم کفایت برخی از نهادهای حقوق بشری ملل متحد برای تضمین احترام به حقوق بشر در مقابله با تروریسم
۱۱۰.....	الف) عملکرد شورای حقوق بشر
۱۱۴.....	ب) برخورد کمیته حقوق بشر
۱۱۷.....	نتیجه گیری
۱۲۱.....	فهرست منابع
۱۲۱.....	منابع فارسی
۱۲۴.....	منابع انگلیسی

مقدمه

پهپاد وسیله هوابردی است که حامل سرنشین یا خلبان نبوده و برای پرواز از نیروی ایرودینامیکی استفاده می‌کند. سابقه استفاده از وسایل نقلیه بدون سرنشین به جنگ جهانی دوم باز می‌گردد، زمانی که آن هواپیماهای نسبتاً ابتدایی اما کارای خود را به عنوان سلاحی برای تخریب تاسیسات انگلستان در دوران جنگ جهانی دوم به کار گرفت، اگر چه پهپادها بعد از آن به طور معمول برای اهداف نظیر کارکردها استفاده شد. ارتش ایالات متحده، حداقل از نیمه قرن گذشته و از زمان درگیری در جنگ ویتنام از این نوع تسلیحات، البته نه با شدت و گستردگی فعلی برای عملیات شناسایی و مراقبت هوایی بهره‌ی برده است. اما بی‌تردید تکامل این هواپیما به عنوان ابزاری مؤثر در هدف‌گیری و از بین بردن اهداف و به عبارت دیگر، بازتعریف آن‌ها به عنوان جنگ افزارهای تهاجمی است که آنها را در مرکز توجه صحنه نبردهای مسایل نظامی و راهبردی قرار داده است.

پهپادها دارای دو کارکرد متفاوت هستند. کارکرد نخست که از زمان آغاز پیدایش این فناوری در نیمه راه قرن گذشته تا کنون و به خصوص در زمان جنگ سرد و بهره‌برداری بوده، انجام عملیات جاسوسی و شناسایی است؛ اما کارکرد دوم پس از حوادث ۱۱ سپتامبر شروع آنچه در گفتمان مقامات آمریکایی "نبرد علیه تروریسم" خوانده می‌شود آغاز شده است. یکی از ویژگیهای دکترین نبرد علیه تروریسم آن است که دولت آمریکا مجاز است از هرگونه ابزار نظامی برای نابودی تروریست‌ها بهره‌جوید. فصل ممیز این کارکرد جدید تجهیز هواپیماهای بدون سرنشین به موشک و استفاده از این هواپیماها به عنوان ابزاری تهاجمی در میدان نبرد و خارج از آن است.

با پیشرفت پهپادها و استفاده هرچه بیشتر کشورهای قدرتمند از این ابزار نگرانی‌های بسیاری در زمینه مشروعیت حملات پهپادی ایجاد گردیده است. حملات پهپادی با ادعای کشتار هدفمند در مبارزه با تروریسم در کشورهای پاکستان، افغانستان و یمن تاکنون کشته‌های بسیاری را در میان

غیرنظامیان بی‌گناه به جای گذاشته است. با توجه به افزایش روز افزون این حملات، نحوه برخورد نهادهای بین‌المللی و دولت‌های جهان با این پدیده حائز اهمیت است. تردید هایی که در زمینه رعایت حقوق بشر و یا حقوق بشردوستانه در زمان استفاده از پهپادها وجود دارد، شبهه‌های زیادی را در زمینه مشروعیت حملات پهپادی ایالات متحده و سایر دولت‌ها علیه تروریسم مطرح نموده است. سوالات بسیاری در زمینه استفاده از این پهپادها در حقوق بین‌الملل مطرح گردیده است که پاسخگویی به این سوالات مستلزم شناخت فناوری پهپادها و بررسی قانونی بودن استفاده از پهپادهای مساح برای کشتار هدفمند از منظر حقوق توسل به زور، حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشردوستانه است.

یکی از توجیهات ایالات متحده در توسل به پهپادها، عدم مداخله نظامی مستقیم و عدم کشتار وسیع افراد غیر مساح و در نهایت هدف قرار دادن مظنونین اصلی تروریسم است، که این کشتار هدفمند نامیده می‌شود. اصطلاح کشتار هدفمند یک مفهوم و روش جنگی نوین است. کشتار هدفمند در جهان امروز بیشتر به صورت پیشگیرانه به کار گرفته می‌شود. بدین معنا که عاملان کشتارهای هدفمند به دنبال پیش‌دستی برای دفاع از خود در برابر حملات احتمالی هستند. گاهی دولتی کشتار هدفمند را علیه نیروهای دشمن در خارج از میدان نبرد و چه بسا در سرزمین کشوری دیگر به کار می‌گیرد و آن را بر مبنای دفاع مشروع توجیه می‌نماید. به واقع دولت‌هایی چون اسرائیل و آمریکا که پیشرو در اتخاذ سیاست کشتارهای هدفمند هستند، معتقدند منشور ملل متحد نمی‌تواند حق دفاع مشروع را به نحو کارآمدی ارائه دهد و تهدیدات قریب الوقوع هم باید مانند حملات مسلحانه بالفعل در زمره حملات توجیه کننده حق دفاع مشروع محسوب گردند. به همین دلیل آنها نظریه‌های دفاع مشروع پیش‌دستانه و دفاع پیشگیرانه را برای اثبات ادعای خود مطرح می‌نمایند و از طرفی اظهار می‌دارند تاکتیک کشتار هدفمند می‌تواند ابزاری مناسب برای دفاع از منافع حیاتی و امنیتی این دولت‌ها و اتباع آنان باشد.

پهپادها به عنوان یک وسیله و ابزار جنگی نمی‌توانند در تعیین اصول و قواعد هنجاری حاکم بر تصمیم‌گیری در خصوص عملیات قتل هدفمند، تأثیرگذار باشند و داوری در مورد مشروعیت این نوع عملیات بسته به شرایط، مستلزم بررسی و تحلیل مفاهیمی چون مشارکت مستقیم غیرنظامیان در مخاصمات مسلحانه، تعیین گستره مفهوم رزمنده و غیرنظامی، قابلیت اعمال فراسرزمینی حقوق بشر، استثنای پذیری حق حیات و مسائل راجع به احراز شرایط وجود مخاصمات مسلحانه است. آنچه

در مورد کشتار هدفمند شایان توجه است، این است که آیا قتل هدفمند یک شخص اصولاً از دیدگاه حقوق بین المللی بشر عملی قانونی است یا خیر. در صورت پاسخ مثبت به این سؤال، دیگر تفاوتی ندارد که این قتل از طریق هواپیمای بدون سرنشین صورت گیرد یا توسط مأمور با لباس مبدل و با استفاده از سلاح کوچک و سبک. در این گونه حملات بسیاری از حقوق اساسی قربانیان، از جمله حق حیات آنها نادیده گرفته می شود و این امر نیز مستلزم مطالعه قابلیت اعمال حقوق بین الملل حقوق بشر در مخاصمات مسلحانه می باشد.

مسئله دیگری که در زمینه استفاده از پهپادها در کشورهای مختلف در سال های گذشته مورد توجه قرار گرفته است، میزان انطباق حملات پهپادی با حقوق بشردوستانه می باشد. حقوق بین الملل بشردوستانه به عنوان حقوق حاکم در زمان جنگ، در هنگام استفاده از پهپادها تا حدود زیادی به چالش کشیده می شود، و در این مورد مسائلی همچون استفاده از سلاح های مجاز در حملات پهپادی و همچنین به رسمیت کشیده شدن اصول و قواعد اساسی حاکم بر هدایت مخاصمات و ایجاد تردید در محدوده جغرافیایی مخاصمه مطرح می گردد.

www.ketaboo.ir